

Міністерство внутрішніх справ України
Одеський державний університет внутрішніх справ

Роль та місце правоохоронних органів
у розбудові демократичної правової держави

Матеріали

X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

30 березня 2018 року

Одеса
ОДУВС
2018

УДК 351.74
ББК 67.401.133
Р68

Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення
статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги

Р68 **Роль** та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави: матеріали X міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Одеса, 30 березня 2018 р. — Одеса: ОДУВС, 2018. — 282 с.

УДК 351.74
ББК 67.401.133

Поварчук В. О.,
студентка 3 курсу 2 групи факультету №4 ОДУВС
Науковий керівник: Афанасенко С. І., к. ю. н., доцент кафедри
державно - правових дисциплін ОДУВС

РЕЦЕПЦІЯ РИМСЬКОГО ПРАВА В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Римське право займає особливе місце в історії розвитку правових систем людства. Вже досить давно не існує Давньоримської держави, немає практичного застосування її права, проте інтерес до права Давньоримської держави ніколи не зникав. Завдяки вдосконаленню його правових положень, конструкцій, прогресивним правовим ідеям та засадам воно мало позитивний вплив на розвиток правових систем багатьох держав Європи, зокрема України.

Українська правова система належить до романо-германського типу правової системи, яка сформувалася під впливом саме римського права. Цінність римського права полягає в тому, що понятійний та категоріальний апарат, термінологія сучасного права України, ґрунтується на ідеях, засадах та визначеннях,

які були розроблені римською класичною юриспруденцією. Наприклад, такі поняття як договір, зобов'язання, правила, інтерес, шлюб, компенсація були досконало опрацьовані ще в Стародавньому Римі.

Римське приватне право є своєрідною історико-правовою пам'яткою, вивчення якої дає можливість зрозуміти походження і сутність більшості правових засад та інститутів України та інших сучасних правових систем тих держав, які зазнавали впливу римського права. Історичне значення римського права для України зумовлено тим, що протягом тривалого часу воно у класичному та греко-римському (візантійському) варіанті впливало на формування і розвиток українського права і продовжує впливати на формування концепції приватного права України у сучасних умовах. На думку О. А. Підопригори та Є. О. Харитонова, «довершеність системи римського права, що ґрунтувалася на ідеях природного права, засадах справедливості, порядності, добросовісності, зумовила періодично повторювані спроби відродити дух римського права, використати його найбільш вдалі знахідки та рішення» [2, с. 3].

Ці спроби, що отримали у сукупності назву «рецепція римського права», стали одним із найпереконливіших доказів того, що воно й через багато сотень років після падіння Римської імперії зберігало свою значущість і практичну цінність, внаслідок чого стало базовим «материнським правом для майже всіх європейських правових систем, зокрема романо-германської системи права [1, с. 4].

Як відомо, рецепція римського приватного права розпочалася у XI–XII ст. й охопила практично всю тогочасну Європу. У науці римського приватного права вчені-правознавці визначають два види рецепції римського права: пряму та опосередковану (похідну).

Пряма рецепція римського права передбачає запозичення римських правових ідей і правових рішень із першоджерел.

Опосередкована (похідна) здійснюється не лише через запозичення римських першоджерел, а й через ті системи права, де рецепція відбулася раніше. Опосередкована рецепція характерна для колишніх європейських країн, котрі в зв'язку з певними обставинами виявилися на узбіччі загальних тенденцій розвитку європейського законодавства, що творилося внаслідок поєднання засад римських та національних.

Вплив римського приватного права на законодавство України простежується упродовж X–XIX ст. Найстародавнішою пам'яткою древньоруського права є «Руська правда», чимало положень якої мають безсумнівну схожість з положеннями римського приватного права у його візантійській інтерпретації, що свідчить про рецепцію окремих законів з візантійського (грецького) законодавства.

Більш помітним та широким був вплив римського приватного права у законодавстві пізніших часів. Насамперед це стосується Литовських статутів, які замінили «Руську правду». Так Статут 1566 року своєю структурою та багатьма положеннями подібний до Дигестів та Кодексу Юстиніана. Ще більше вплив римського права позначився на Статуті 1588 року, в якому детально врегульовано приватну власність на землю і значна увага приділена договірному праву.

Після приєднання у 1654 р. України до Росії західна орієнтація України не просто ще зменшилася, але Україну як частину Росії нерідко розглядали як таку, що значною мірою належить Сходу. Так на початку XVIII ст. під час складання «Прав, за якими судиться малоросійський народ» були використані Литовські статuti, римські та німецькі джерела, польське законодавство, звичаєве право України і судова практика. У 1743 р. комісія подала законопроект, який, однак, не влаштував царський уряд своєю самобутністю, відмінністю від тогочасного російського законодавства, а тому закон не був прийнятий, хоч фактично застосовувався до формування єдиної імперської системи законодавства.[5, с. 37].

Вплив римського приватного права на зміст «Прав...» був очевидним. Він виявився у розділах про володіння, право власності та сервітути, в правовому режимі рухомих та нерухомих речей, первісних та похідних способах набуття власності, в захисті права власності віндикаційним позовом, у положеннях зобов'язального права тощо. Ще більшою мірою простежується вплив ідей та рішень римського приватного права на «Зібрання малоросійських прав» 1807 року.

Після жовтневого 1917 року перевороту в Росії всі правові рішення визначалися радянською доктриною. Перші роки радянської влади характеризуються руйнуванням існуючої системи майнових відносин та регулюючої їх системи права, відмовою від приватної власності. На пряме рецепцію римського приватного права було накладено, за словами В.І.Леніна, табу. Зокрема, він підкреслював, що нова влада не визнає нічого приватного, що все у сфері господарства є публічно-правовим, а не приватним.

Часткова опосередкована й прихована рецепція деяких положень та ідей римського приватного права спостерігається й під час другої кодифікації українського радянського цивільного права в 1961–1963 рр.

На початку 90-х років відбувається поступовий поворот у ставленні вітчизняних цивілістів до римського права - від негативного до позитивного, точніше виваженого аналітичного. З'являються публікації, присвячені іншим системам права власності, нові підходи до оцінки відносин власності. А Празький 1989 року колоквиум «Загальноєвропейський дім - уявлення і перспективи» дав поштовх дослідженням у галузі міжнародного приватного права і публічного права у СРСР та ін.

З проголошенням незалежності України постало питання про формування власної національної правової системи, яка має ґрунтуватися на принципово нових засадах.

У своїх численних нормативних актах Україна повертається до таких гуманістичних цінностей, як правове забезпечення суверенітету особи, встановлення гарантій її прав, зрівняння правового становища особи і держави, створення умов, за яких особа може вільно розпоряджатися своїми правами, крім випадків, прямо передбачених у законі. Спостерігається часткова, проте вже не латентна, рецепція римського приватного права, що виявляється у визнанні права приватної власності і розширенні кола речових прав, розширенні прав учасників договірних відносин, прояві ними приватної ініціативи, вільного розсуду під час укладання договорів тощо.[5, с. 42].

Цілком слушно зауважив професор Е. Харитонов, що для визнання можливості рецепції римського приватного права в Україні, її типу і наслідків необхідно з'ясувати, до якого виду цивілізації належить українська культура. [3, с. 14].

На українські землі римське право поширювалося двома шляхами: східним і західним. Східний шлях визначався через візантійське (канонічне) право («Номоканон») і через переробки світського (державного) права («Еклога», «Прохірон»), а західний – через магдебурзьке (німецьке) право.

Рецепція римського права на українських землях відбувалася опосередковано і виключати або абсолютизувати той чи інший шлях його поширення не можна. Це був синтез правових положень, які позитивно впливали на розвиток руського (староукраїнського) права.

Література

1. Орач Є. М. Римське приватне право: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Є. М. Орач, Б. Й. Тищик. – К.: Ін Юре, 2012. – 392 с.
2. Підпригора О. А. Римське право / О. А. Підпригора, Є. О. Харитонов. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 512 с.
3. Харитонов Є. О. Рецепція римського права у Статутах Великого князівства Литовського: чинники, передумови та деякі результати / Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova // Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. праць / редкол. С. В. Ківалов (голов. ред.), та ін.; відп. за вип. Ю. М. Оборотов. – Одеса, 2009. – С. 18–23.
4. Оуенз К. Право: Посібник для студентів бізнес-спеціальностей: Навч. посіб.: Пер. з англ. - К.: Т-во "Знання", КОО, 2002. - 605с.

Даниленко С. К. ПРИНЦИП СПРАВЕДЛИВОСТІ ТА ДОБРОСОВІСНОСТІ У ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН.....	36
Дзіковська Н. Р. ВПЛИВ КОЛИВАННЯ ЗАРУБІЖНОЇ ВАЛЮТИ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ.....	37
Дришлюк В. І. ДЕЯКІ НОВЕЛИ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА.....	39
Жукова К. М. ДО ПИТАННЯ ПРО ДЕЯКІ НОВАЦІЇ В ВИБОРЧОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ.....	40
Журавель А. В. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦІНОУТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ.....	41
Карпенко К. К. УПРАВЛІННЯ ЦЕНТРАЛІЗОВАНИМИ СТРАХОВИМИ РЕЗЕРВНИМИ ФОНДАМИ МОТОРОНО (ТРАНСПОРТНОГО) СТРАХОВОГО БЮРО УКРАЇНИ.....	43
Кобзар М. В. СТРОК (ТЕРМІН) ЯК ЗАСІБ ДО ОБМЕЖЕННЯ СУБ'ЄКТИВНОГО ПРАВА НА ТОРГІВЕЛЬНУ МАРКУ.....	44
Корнієнко М. В. ВЗАЄМОДІЯ ПОЛІЦІЇ З ГРОМАДСЬКІСТЮ В УКРАЇНІ.....	46
Косиця О. О. РОЛЬ КІБЕРКУЛЬТУРИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КІБЕРБЕЗПЕКИ.....	48
Кострицький І. Л. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНТЕРНЕТ-ТОРГІВЛІ: ВЧИНЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ПРАВОЧИНІВ.....	49
Кузьмініч А. Ю. ПРОБЛЕМАТИКА ПРОДАЖУ ЕНЕРГЕТИЧНИХ НАПОЇВ.....	51
Кузніченко О. В. ЩОДО ГЕНДЕРНОГО АСПЕКТУ В РОБОТІ ПОЛІЦІЇ.....	52
Кушкань Т. В. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАПОВІТУ.....	54
Макаренко В. В. НАПРЯМИ ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ ЗБРОЇ.....	56
Миргород-Карпова В. В. ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАК ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВИ.....	57
Мирошникова М. С. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ Й СОЦІАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ОФІЦЕРА ПОЛІЦІЇ.....	58
Мошак О. В. РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ СУБСИДІАРНОСТІ В НАДАННІ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ.....	60
Мусаєва С. С. ЗМІСТ ТА ЗНАЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ І ПОРЯДКУ В УКРАЇНІ.....	61
Поварчук В. О. РЕЦЕПЦІЯ РИМСЬКОГО ПРАВА В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ.....	62
Продайко С. В. ФОРМИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЯК ЗАПОБІЖНИК ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОРСЬКОГО СТРАХУВАННЯ.....	64
Процюк Т. Б., Васюк М. В. ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В СИСТЕМІ ПРОТИДІЇ ВІДМИВАННЯ ДОХОДІВ І ФІНАНСУВАННЯ ТЕРОРИЗМУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	66
Саакян К. А. ЗЛОЧИННІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ: ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ.....	68
Скаковська І. І. ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПРОНИКЛИВОСТІ ЯК ОКРЕМОЇ ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВОЇ ЯКОСТІ ОСОБИСТОСТІ СЛІДЧОГО.....	69
Тарасенко Л. Б. ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	70
Тягнирядно Є. В. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МОВНОГО ІМІДЖУ ПРАВООХОРОНЦЯ.....	73